

مقایسه عناصر ادب در زبان‌های کره‌ای و فارسی

احمد صفار مقدم^۱

دانشیار زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

چکیده

مقاله حاضر به بحث درباره پدیده ادب و مقایسه آن در زبان‌های کره‌ای و فارسی می‌پردازد. داده‌های تحقیق مقاله به صورت مشاهده میدانی و اسنادی در یک دوره دوساله در کره جنوبی مورد بررسی قرار گرفته و ضمن تبادل نظر مستقیم با دانشجویان کره‌ای در کره و ایران تکمیل شده است. ادب در مفهوم عام، پدیده‌ای جهانی به شمار می‌آید و در فرهنگ هر جامعه ریشه دارد، اما در هر زبان به صورتی متفاوت جلوه‌گر می‌شود. زبان‌های کره‌ای و فارسی، به رغم تعلق به دو خانواده زبانی متفاوت، از عناصر و نشانه‌های این پدیده به طور گسترده‌ای بهره گرفته‌اند و از این منظر، وجوه مشترک دارند. بین دو جامعه ایران و کره، شباهت‌هایی به لحاظ تاریخی، فرهنگی و دینی ملاحظه می‌شود. به ویژه، در جامعه کره، نظام اجتماعی طبقاتی و آیین دینی کنفوسیوس از عوامل مؤثر در شکل‌گیری عناصر ادب شمرده می‌شوند. ادب و احترام در زبان کره‌ای، پیش از این ساختاری بسیار پیچیده داشته و در قالب هفت سطح یا سبک بیان بوده است. این ساختار امروزه به سادگی گراییده است و در چهار سبک رسمی، مؤدبانه، صمیمی و ساده خلاصه می‌شود. در این زبان نمی‌توان جمله‌ای را بدون استفاده درست از نشانه‌های ادب در یکی از سبک‌های چهارگانه ادا کرد. نشانه‌های ادب اغلب دربرگیرنده پسوندهای ویژه فعلی‌اند که به همه افعال زبان کره‌ای می‌پیوندند. گذشته از پسوندهای فعلی، کاربرد برخی عناصر واژگانی، همچون فارسی، به ابراز ادب اختصاص دارد. صرف اسم‌ها، صفت‌ها و ضمیرها در چهار سبک یاد شده بخش دیگری از ساختار ادب در زبان کره‌ای را تشکیل می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: ادب، ادب مثبت، ادب منفی، درجات ادب، زبان فارسی، زبان کره‌ای، فرهنگ و وجهه.

مقدمه و طرح مسئله

پدیده ادب زبانی طی چند دهه گذشته جایگاه والایی در مطالعات زبان‌شناختی پیدا کرده و آثار مختلفی درباره آن به چاپ رسیده است. اثر مشترک براون و لوینسون^۱ با عنوان «ادب: برخی جهانی‌های کارکرد زبان» از تألیفات معتبر موجود و اثری کلاسیک در این مقوله به شمار می‌رود که بر تحقیقات تمامی زبان‌شناسان بعدی تأثیر گذاشته است. ایلن^۲ شرح و نقد نظریه‌های مهم مربوط به ادب زبانی را ارائه و واتس^۳ مجموعه کارآمدی از مباحث زبان‌شناسی اجتماعی در زمینه ادب زبانی و تحلیل رویکردهای گذشته را فراهم کرده است. براساس تحقیقات انجام شده، ادب در مفهوم گسترده آن پدیده‌ای جهانی شمرده می‌شود که در فرهنگ هر جامعه ریشه دارد و در زبان که به طور عمیقی با فرهنگ ارتباط دارد، انعکاس می‌یابد. لیکن زبان‌های مختلف هرکدام به نحوی از صورت‌های زبانی مناسب برای نشان دادن این پدیده استفاده می‌کنند.

مقاله حاضر به مقایسه زبان‌های فارسی و کره‌ای از نظر نشانه‌های ادب و کاربرد آنها می‌پردازد. فارسی به خانواده زبان‌های هندواروپایی و کره‌ای، به نظر برخی به خانواده زبان‌های آلتایی تعلق دارد که دربرگیرنده زبان‌های ژاپنی، ترکی، مغولی و مانچویی است (هومین سون^۴، ۲۰۰۶: ۲۳۶). به رغم این تفاوت عمده، به کارگیری گسترده نشانه‌های ادب از ویژگی‌های مشترک دو زبان است. آیین چینی کنفوسیوس در کره که تقسیمات اجتماعی دقیق و حرمت‌گذاری طبقات و گروه‌های فرودست نسبت به طبقات و گروه‌های فرادست و نیز احترام کوچکتران به بزرگتران را ترویج می‌کند و نیز نظام طبقاتی جامعه کره از عوامل مؤثر در شکل‌گیری ساختار ادب در زبان کره‌ای شمرده می‌شود (هومین سون، ۲۰۰۶: ۱۳). همچنین، تعلیمات دین مبین اسلام در ایران که بر احترام نسبت به بزرگان دین، علما، معلمان و بزرگتران تأکید دارد و نیز برقراری نظام طبقاتی در دوره‌هایی از تاریخ ایران نوعی شباهت فرهنگی و تاریخی با کره را القا می‌کند، اما میزان تأثیرگذاری این شرایط بر شکل‌گیری پدیده ادب در زبان فارسی نیاز به بررسی دارد. عوامل مهم مؤثر در کاربرد نشانه‌های ادب در دو جامعه ایران و کره را می‌توان قدرت، همبستگی، جنسیت، سن و موقعیت‌های اجتماعی، فرهنگی و خانوادگی برشمرد.

1. P. Brown and S. Levinson
2. G. Eelen
3. R. Watts
4. Ho-min Sohn

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر میدانی است و داده‌های تحقیق را اغلب به شیوه مشاهده میدانی و اسنادی در طی اقامتی دوساله در سئول گردآوری کرده‌ام. این اقامت فرصت باارزشی برای آشنایی با فرهنگ ناشناخته آن سرزمین و زبان ناشناخته‌تر آن در اختیارم گذاشت. با مطالعه منابع موجود به زبان انگلیسی، مقالاتی درباره زبان کره‌ای، آموزش زبان فارسی و بررسی تطبیقی دو زبان فراهم ساختم (صفر مقدم، ۱۳۷۶، ۱۳۷۶، ۱۳۸۰) اما مبحث ادب زبانی به دلیل پیچیدگی‌های آن به درازا کشید. یکی از درس‌های اصلی که در دوره کارشناسی مطالعات ایرانی در دانشگاه هنکوک تدریس می‌کردم به مطالعه تطبیقی فرهنگ و زبان‌های کره‌ای و فارسی اختصاص داشت و با کمک دانشجویان سال سوم که از توانایی بیشتری در فهم زبان فارسی برخوردار بودند، یادداشت‌هایی در مورد نشانه‌های ادب در زبان کره‌ای تهیه کردم. تکمیل داده‌های لازم برای مقاله حاضر در ایران، ضمن تماس مستقیم و تبادل نظر با دو تن از دانشجویان گرامی کشور کره^۱ در رشته زبان و ادبیات فارسی میسر شد.

لازم به توضیح است که خط کره‌ای هنگول^۲ نام دارد و برگرفته از حروف چینی است، اما مثال‌های کره‌ای در این نوشته با نشانه‌های آوایی آورده شده‌اند.

پیشینه نظری

پدیده ادب در کاربردشناسی زبان و زبان‌شناسی اجتماعی موضوع جدیدی در اروپای غربی و آمریکای شمالی است که از اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل ۱۹۷۰ آغاز شده است اما نباید تصور کرد که قبل از آن تاریخ مطالعه درخوری صورت نگرفته است. بررسی ادب در مطالعات زبانی چین و ژاپن سابقه‌ای طولانی دارد و به بیش از دو هزار سال می‌رسد. در اروپای غربی از اوایل قرن نوزدهم با رویکردهای متفاوتی به این پدیده پرداخته شده است که می‌توان همگی را رویکردهای «پیش کاربردشناسی»^۳ (پیش از ظهور کاربردشناسی زبان در دهه ۱۹۶۰) نامید.

۱. خانم جاهی‌کو که پیش از این به آموزش داروسازی پرداخته‌اند، به خاطر علاقمندی به زبان فارسی و فرهنگ ایرانی در دانشگاه تهران، مقطع کارشناسی ارشد به تحصیل ادامه داده‌اند. آقای جانگهان هوانگ نیز به دلیل همین علاقه با خانواده خود در ایران اقامت دارند و از دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه تهران هستند.

۲. خط آوایی کره‌ای که در سال ۱۳۴۳ میلادی به وسیله شاه سِجان، چهارمین پادشاه سلسله جوسان، اختراع شد و به این ترتیب، زبان کره‌ای به خطی مستقل دست یافت.

3. Pragmatic Approaches

محقق تأثیرگذاری که سنگ بنای مدل‌های ادب‌زبانی را گذاشت گرایس^۱ - یکی از پیشروان دانش کاربردشناسی زبان - است. وی ضمن مطرح ساختن «اصل همکاری» در گفتگو که بر پایه چهار قاعده اصلی شکل گرفته بود به احتمال ضرورت در پرداختن به قاعده دیگری به نام ادب اشاره کرد و همین نکته بود که توجه زبان‌شناسان بعدی را به خود معطوف کرد و تحقیقات گسترده‌ای را در زمینه ادب‌زبانی پدید آورد (واتس، ۲۰۰۴: ۵۶-۵۸).

معتبرترین نظریه ادب که تاکنون و بر پایه «اصل همکاری» گرایس شکل گرفته است، از آن براون و لوینسون است که در سال ۱۹۷۸ پیشنهاد شد و در سال ۱۹۸۷، به صورت اثری مستقل به چاپ رسید. این نظریه بر حفظ وجهه افراد استوار است، وجهه به تصویری که اجتماع از هر فرد دارد، تعبیر می‌شود.

براساس این نظریه، براون و لوینسون برای هر فرد دو گونه وجهه قائلند؛ یکی مثبت و دیگری منفی. وجهه مثبت میل فرد است بر این که خواسته‌هایش در تعاملات اجتماعی مورد تأیید و تمجید واقع شود و مورد احترام دیگران قرار گیرد. در حالی که وجهه منفی بر تمایل فرد نسبت به آزادی عمل دلالت می‌کند و این که نظرات دیگران بر او تحمیل نشود. به این ترتیب، رهیافت‌های ادب‌ان‌هایی هستند که (الف) به تأیید و تقویت وجهه مثبت مخاطب منجر می‌شوند و ادب مثبت نام می‌گیرند و (ب) از تجاوز به حریم آزادی عمل مخاطب و تحمیل به وی پرهیز می‌کنند و وجهه منفی نامیده می‌شوند. همچنین، براون و لوینسون ادب را پدیده‌ای جهانی می‌شمارند؛ به این معنی که همه زبان‌های جهان امکاناتی برای بیان آن در اختیار دارند، اما این امکانات بر حسب نوع ساختار زبانی متفاوتند (واتس، ۲۰۰۴: ۱۲).

تعریف ادب

واتس (۲۰۰۴، ۴) تعبیر عامه مردم از رفتار مؤدبانه و غیرمؤدبانه را از مفهوم این دو به منزله اصطلاحات فنی در تعامل اجتماعی که به جامعه‌شناسی زبان مربوط می‌شود متمایز می‌داند. وی بر این باور است که محققان ادب‌زبانی تعبیرات عادی و عامیانه را اغلب با مفاهیم فنی درهم می‌آمیزند. به این دلیل، ادب مورد نظر عامه مردم را ادب سطح یک و یا به تبعیت از ایلن ۲۰۰۱ «ادب - ۱» و ادب به مفهوم مورد نظر در جامعه‌شناسی زبان را ادب سطح دو یا «ادب - ۲» می‌نامد.

در تعریف ادب، واتس به صورت‌های مختلف رفتار اجتماعی اشاره می‌کند که در تمام فرهنگ‌های بشری مشاهده می‌شود و ملاحظهٔ مشترک و متقابل نسبت به دیگران را وجه مشترک این صورت‌ها می‌شمارد. به باور وی، همکاری اجتماعی و ملاحظه‌کاری نسبت به دیگران از ویژگی‌های جهانی هر گروه فرهنگی - اجتماعی دانسته می‌شود. با توجه به این واقعیت، واتس (۲۰۰۴: ۵۰) تعریف‌های زیر را از محققان مختلف نقل می‌کند:

الف. لیکاف^۱: ادب پدیده‌ای است محصول هر جامعه برای کاستن از اصطکاک‌های تعامل بین اشخاص.

ب. لیچ^۲ ادب را پرهیز راهبردی از اصطکاک تعریف می‌کند که می‌توان آن را بر حسب میزان تلاشی که صرف اجتناب از یک موقعیت اصطکاک‌ی و حفظ آرامش می‌شود، اندازه‌گیری کرد.

پ. براون و لوینسون ادب را نظام پیچیده‌ای می‌دانند برای کاستن از تهدید و جبهه.

ت. کاسپر^۳ اساس کار خود را بر رویکرد براون و لوینسون به ادب قرار می‌دهد و ارتباط را «تلاشی خطرناک و خصومت‌آمیز» می‌بیند. به باور او، ادب اصطلاحی است در اشاره به رهیافت‌هایی که تعامل‌گران برای جلوگیری از خطر و به حداقل رساندن خصومت در اختیار دارند.

تعریف سیفیانو^۴ به صراحت هنجارگرا و تجویزی است: من اصطلاح «ادب» را به مفهوم کلی‌تری به کار می‌برم و آن را مجموعه‌ای از ارزش‌های اجتماعی می‌بینم که تعامل‌گران را با برآوردن انتظارات مشترکشان به ملاحظهٔ یکدیگر می‌خواند.

واتس با بررسی راه‌های شرح و توصیف رفتار مؤدبانه و زبان مؤدبانه نتیجه می‌گیرد که تعبیرات روزمره و عادی ما از اصطلاحات ادب و نیز صورت‌های منفی آن‌ها (غیرمؤدبانه، بی‌ادبی، ...) همان‌هایی هستند که در یک مدل ادب زبانی باید کانون توجه قرار گیرند. وی به این ترتیب تحقیق در ادب سطح یک (ادب مورد نظر عامهٔ مردم) را تنها وسیلهٔ معتبر برای طرح نظریهٔ اجتماعی ادب می‌شناسد.

ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی زبان کره‌ای

مردم کره در تاریخ خود، بیش از همه با ملت‌های چین و ژاپن و از قرن گذشته، با آمریکا

1. R. Lakoff
2. G. Leech
3. G. Kasper
4. M. Sifianou

تماس داشته و این امر، تأثیری عمیق بر شکل‌گیری فرهنگ و جامعه کره گذاشته است. در نتیجه، زبان کره‌ای شمار بسیاری از لغات، اصطلاحات و دیگر مشخصه‌های زبان‌شناختی را که با نظام زبانی این سه ملت مرتبط‌اند، به عاریه‌گرفته و بومی کرده است. ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی کره در واژگان و نیز ساختار و بافت زبانی کره‌ای بازتاب یافته است.

۳۰٪ از واژگان کره‌ای را عناصر بومی، ۶۵٪ آن را چینی و ۵٪ را واژه‌های قرضی دیگر تشکیل می‌دهد (هومین سون، ۲۰۰۶: ۵). واژه‌های بومی دربردارنده مفاهیمی است که لازمه گذران زندگی و نماینده فرهنگ سنتی کره هستند. برای مثال، سیزده واژه در این زبان مفهوم برنج و انواع آن را می‌رساند یا این که برای مفهوم حمل کردن بار، پوشیدن لباس، بستن ساعت و موارد مشابه آن، بسته به اندام مورد نظر و نوع شیء از سیزده فعل مختلف استفاده می‌شود، مانند *ôpta* (حمل کردن جاندار بر پشت)، *chida* (حمل کردن بی‌جان بر پشت)، *ida* (حمل کردن روی سر)، *meda* (حمل کردن بر شانه).

مهم‌ترین عامل رشد واژگان زبان کره‌ای رابطه دو هزار ساله با زبان، فرهنگ و جامعه چین، به‌ویژه نوشته‌های چینی است که از طریق آنها فرهنگ و تمدن سنتی چین در کره رواج یافت. سرزمین چین از دیرباز کانون تمدن شرق آسیا محسوب می‌شده و تسلط علمی و فرهنگی طولانی بر کره داشته است. به این ترتیب، واژه‌های فراوانی از زبان این سرزمین به زبان کره‌ای سرازیر و باعث غنای واژگانی آن شده است.

ژاپنی، همچون کره‌ای، به خانواده زبان‌های آلتایی تعلق دارد و نزدیک‌ترین زبان به کره‌ای محسوب می‌شود. بنابراین، کره‌ای و ژاپنی دارای اشتراکات واژگانی و زبانی بسیارند. علاوه بر این، تماس‌های نزدیک با ژاپنی‌ها به ویژه طی سی و پنج سال اشغال کره از سوی حکومت ژاپن از سال ۱۹۱۰ تا ۱۹۴۵ (پایان جنگ جهانی دوم) تأثیر چشمگیری بر زبان و فرهنگ کره‌ای گذاشت. ورود هزاران لغت چینی-ژاپنی به کره‌ای که ژاپنی‌ها با ترجمه انواع لغات غربی و با استفاده از نویسه‌های چینی آفریدند، بارزترین جلوه تأثیر ژاپنی بر کره‌ای در دوران اخیر است. تا سال ۱۹۴۵ که کره از استعمار ژاپن رهایی یافت، واژه‌های قرضی اروپا و آمریکا فقط از طریق ژاپنی به کره‌ای وارد می‌شد. با نفوذ مستقیم زبان انگلیسی در زبان کره‌ای از سال ۱۹۴۵، بسیاری از لغات انگلیسی با مفاهیم و محصولات فرهنگی و اجتماعی آمریکا به کره‌ای راه یافته و جای واژه‌های چینی را گرفته است. در واقع، نفوذ گسترده آمریکا از نظر زبانی، فرهنگی و اجتماعی اکنون جایگزین نفوذ چینی و ژاپنی شده است.

ویژگی‌های ساختاری زبان کره‌ای

زبان کره‌ای نسبت به فارسی ساختار پیچیده‌تری دارد و یادگیری آن برای فارسی‌زبانان همچون غریبان دشوار به نظر می‌رسد. برخی از ویژگی‌های عمده این زبان به شرح زیر است:

تعداد واکه‌های ساده و دوگانه زبان کره‌ای به بیست و یک می‌رسد که بیش از سه برابر واکه‌های شش‌گانه فارسی است. همخوان‌ها به گروه‌هایی تقسیم می‌شوند که به گوش اهل زبان متمایز، اما برای فارسی‌زبانان یکسانند. مانند همخوان‌های سخت /ss/، /tt/، /pp/ و /kk/ که با همخوان‌های غیرسخت /s/، /t/، /p/ و /k/ در تقابلند.

در کره‌ای فعل هماهنگ با شخص و عدد صرف نمی‌شود و صورت واحد فعل برای اول شخص، دوم شخص و سوم شخص مفرد یا جمع یکسان به کار می‌رود، مثال:

می‌روم، می‌روی، می‌رود، می‌رویم، می‌روید، می‌روند.

kayo فعل بالا از ka، ستاک مضارع «رفتن» و پسوند yo، نشانه سبک مؤدبانه تشکیل شده است. ذکر فاعل در جمله‌های زبان کره‌ای الزامی نیست، مگر برای تأکید. فاعل جمله به کمک بافت مشخص می‌شود:

کجا (می‌روم؟ می‌روی؟ می‌رود؟ می‌رویم؟ می‌روید؟ می‌روند؟) ōdi kayo?

جمله کره‌ای دارای ساختار فاعل - مفعول - فعل است و در عین حال، عناصر داخل جمله جای ثابتی ندارند:

مین هو به دانشگاه می‌رود. Minho-ga taehak-e kanda

(مین هو - دانشگاه به - رفتن. در فعل kanda، پسوند and نشانه سبک ساده است.)

اسم و ضمیر در حالات مختلف صرف می‌شوند و در هر حالت پسوند خاص می‌گیرند. در مثال بالا، ga پس از نام مین هو نشانه حالت فاعلی است.

گروه حرف اضافه ساختار پس‌اضافه دارد. در مثال قبلی، حرف اضافه «به» پس از اسم «دانشگاه» آمده است.

کره‌ای فاقد جنس دستوری، حرف تعریف معین یا نامعین است. در مثال قبلی، «مین هو» و «دانشگاه» نشانه جنس دستوری ندارند و «دانشگاه» فاقد حرف تعریف است.

کاربرد ضمائر شخصی در کره‌ای بسیار محدود است. به نشانه احترام، به جای ضمیر، از عنوان شخص مخاطب، برای مثال «استاد» استفاده می‌شود.

برجسته‌ترین ویژگی زبان کره‌ای که بازتاب فرهنگ و جامعه سنتی کره به شمار می‌رود،

مجموعه الگوهای ادب و احترام^۱ و قواعد خاص آنهاست. جمله‌های زبان کره‌ای را نمی‌توان بدون آگاهی درست از وضعیت گوینده یا شنونده نسبت به مخاطب و سوم شخص و بدون استفاده از پسوند احترام متناسب با سن، مقام اجتماعی، خویشاوندی و رابطه درون‌گروهی یا برون‌گروهی بیان کرد.

با توجه به موارد یاد شده، شیوه معنی‌رسانی کره‌ای، به خاطر تفاوت‌های بارز آن با زبان‌های هندواروپایی، از دلایل دشواری این زبان به شمار می‌آید. بنابراین، تعداد خارجیانی که به فراگیری این زبان توفیق یافته‌اند، بسیار اندک است و اکثر مردمان کره حتی یک‌بار در تمام عمر خود تجربه تکلم با خارجیان به زبان کره‌ای را نیافته‌اند (آرگول، ۲۰۰۰: ۱۲).

بیشترین شباهت ساختاری زبان کره‌ای با فارسی، شکل مصدر یعنی ستاک حال + ta ya da (مانند kada به معنی «رفتن»)، و نیز ساختمان هجا به صورت (C) (C) V (C) و ساختمان جمله با ترتیب SOV است.

زمینه‌های تاریخی ادب در زبان کره‌ای و فارسی

جامعه کره در دوران سه‌پادشاهی^۲، از نیمه دوم قرن یکم پیش از میلاد تا نیمه قرن دهم میلادی، دارای نظام طبقاتی خاص بوده و هر طبقه براساس معیارهای معین از جمله تاریخچه خانوادگی، مذهب، قدرت، قابلیت و عملکرد تعریف می‌شده است. در دوره پادشاهی جوسان^۳ جامعه از چهار طبقه سلسله‌مراتبی تشکیل می‌شد که عبارت بودند از طبقه اشراف، طبقه متوسط، طبقه عوام و طبقه فرودستان. آیین چینی کنفوسیوس که در این دوره دین ملی کره محسوب می‌شد و بنیاد سلسله جوسان بر مبانی اعتقادی آن استوار بود، تمایزات طبقاتی را مورد تأکید قرار می‌داد. این آیین، قانون اخلاقی ویژه‌ای متضمن پنج نوع رفتار بین اشخاص وضع کرد که چهار نوع آن مبتنی بر روابط سلسله‌مراتبی بود و اطاعت یک جانبه مادون از مافوق اساس آن شمرده می‌شد. به عبارت دیگر، کنفوسیونیزم بر آن بود که روابط انسانی را به طور دقیقی بر پایه «سه پیمان و پنج اصل» (sam-gang-o-ryun) بنا نهد. پنج اصل کنفوسیونیزم عبارتند از

۱. «ادب و احترام» در مقاله حاضر به عنوان ترکیبی همایند به کار رفته و «احترام» به‌طور کلی هم‌معنی «ادب» گرفته شده است.

2. A. Argüelles

۳. نام سه حکومت پادشاهی که بر کره حکومت داشتند.

۴. نام یک حکومت پادشاهی در کره از ۱۳۹۳ تا ۱۹۱۰.

وفاداری اتباع به پادشاه، احترام فرزندان به والدین، امتیاز شوهر نسبت به همسر، برتری بزرگتر نسبت به کوچکتر (از نظر سن، خویشاوندی و موقعیت اجتماعی) و سرانجام، وفاداری نسبت به دوستان. اصل‌های یک تا سه که اصول مهم پنجگانه‌اند، سه پیمان مجموعه فوق را تشکیل می‌دهند.

ساختار ادب و احترام زبان‌کره‌ای در چنین جامعه و فرهنگی پدید آمد و در هفت سطح یا سبک بیان^۱ شکل گرفت. قدرت سیاسی و اقتصادی، شأن فرهنگی و اجتماعی، سن، خویشاوندی و رابطه گروهی عوامل مهم جلب احترام محسوب می‌شدند (هومین سون، ۲۰۰۶: ۱۳). اصطلاح «سطح بیان» در کره قدمت زیادی دارد، اما «سبک بیان» عنوان کلی‌تری است که به تازگی کاربرد یافته و نشان‌دهنده تغییرات اخیر در عناصر ادب است.

به لحاظ تاریخی، شباهت‌هایی میان کره و ایران به چشم می‌خورد. کشور کره از نیمه قرن اول قبل از میلاد تا سال ۱۹۱۰ میلادی دوران سه‌پادشاهی و دو حکومت سلطنتی دیگر را پشت سر گذاشته است. طول دوران سه‌پادشاهی، ده قرن، پادشاهی کوریو که نام کره از آن گرفته شده، حدود چهار قرن و نیم و پادشاهی طبقاتی جوسان، حدود پنج قرن و نیم است. در این میان، به‌ویژه جامعه طبقاتی دوره جوسان با ایران عهد ساسانی دارای شرایط مشابهند. در زمان شاهنشاهی ساسانی، اهالی ایران به چهار طبقه^۱ روحانیون ۲. جنگیان ۳. مستخدمان ادارات دولتی (دبیران) و ۴. زارعان و کسبه تقسیم می‌شدند و هر کدام از این طبقات دارای تقسیمات کوچکتری بودند (پیرنیا، ۱۳۰۸: ۲۰۳). تقسیمات دیگری نیز در زمان ساسانیان وجود داشت که تصور می‌شود از زمان پارتی‌ها باقی مانده و ساسانیان آن را حفظ کرده‌اند. این تقسیمات عبارتند از: ۱. شهرداران یعنی مملکت‌داران، شامل پادشاهان دست‌نشانده ۲. ویس‌پوران شامل سه خانواده پارتی و چهار خانواده پهلوی ۳. بزرگان یعنی صاحبان مشاغل مهم مانند وزیر اعظم ۴. آزادان و نجبا. هر طبقه، گروه و دسته اختیارات، امتیازات یا محدودیت‌های ویژه و ثابتی داشتند. برای مثال زارعان نمی‌توانستند تغییر مسکن، مأوا و ارباب دهند و گذشتن از طبقه پایین‌تر به طبقه نجبا پس از رسیدگی و امتحانات و با اجازه شاه انجام می‌شد. بنابراین، بیست و هفت قرن از تاریخ ایران با حکومت‌های شاهنشاهی و پادشاهی مستبد سپری شده است که اعمال قدرت، ایجاد طبقات اجتماعی و تقسیمات فرادستی - فرودستی از مظاهر آن به شمار می‌رود و می‌تواند از عوامل مؤثر در سلسله‌مراتب ادب رسمی ارزیابی شود.

عامل دیگری که به لحاظ تاریخی با شکل‌گیری ادب و احترام معنوی در زبان فارسی بی‌ارتباط نیست، نفوذ عمیق اصول و مبانی دینی دوره اسلامی است. در طی چهارده قرن گذشته، فرهنگ اسلامی معیارهای پررنگ‌تری از فضایل انسانی و اجتماعی تعریف و بر ضرورت احترام نسبت به فضلا، علما، پدر و مادر و بزرگتران تأکید کرده است. با این همه، تعیین عوامل شکل‌دهنده ادب به بررسی‌های دقیق نیاز دارد.

سبک‌های ادب در زبان کره‌ای

ساختار پیچیده ادب و احترام در کره‌ای با از بین رفتن نظام طبقاتی دچار تغییرات عمده‌ای شده و در اثر نفوذ اندیشه‌های غرب و تضعیف مبانی اعتقادی کنفوسیونیزم در کره معاصر تا حدود زیادی به سادگی گراییده است. از میان هفت سطح بیان که هرکدام سبکی برای ادای ادب و احترام شمرده می‌شود، بالاترین سطح که به جامعه اشرفی و فئودال کره در گذشته تعلق داشت، امروزه منسوخ شده است و فقط در نمایشنامه‌ها و داستان‌های تاریخی و نیز در ادعیه مذهبی کاربرد دارد. از شش سطح باقی مانده، چهار سطح در کره معاصر رایج است که با نامگذاری‌های متفاوت و مرتبط مشخص می‌شوند که در این نوشته، به خاطر سادگی و یکدستی، به ترتیب رسمی^۱، مؤدبانه^۲، صمیمی^۳ و ساده^۴ نامگذاری شده‌اند. سبک رسمی، در واقع رسمی‌ترین سبک زبان کره‌ای است که به آن سطح یک نیز گفته می‌شود، زیرا نخستین سطحی است که فراگیری آن ضرورت دارد و زبان‌آموزان خارجی با این سطح، تکلم را آغاز می‌کنند. دو سطح دیگر که می‌توان آنها را بی‌تعارف^۵ و آشنا^۶ نامید، رو به فراموشی‌اند. این دو اغلب به وسیله مسن‌ترها به کار می‌روند و در میان نسل جوان‌تر به ندرت از آنها استفاده می‌شود. به این دلیل، از ذکر سبک‌های یاد شده در این نوشته خودداری شده است.

آشنایی کامل با سبک‌های بیان و نشانه‌های ادب در زبان کره‌ای از اهمیت خاصی برخوردار است و نباید فراموش کرد که کره‌ای‌ها چنانچه به سبک نامناسب، یعنی با نشانه‌های احترام نادرست، مورد خطاب قرار گیرند به راستی آزرده خاطر می‌شوند. لازم است که حساسیت

1. Formal
2. Polite
3. Intimate
4. Plain
5. Blunt
6. Familiar

کره‌ای‌ها نسبت به احترام بزرگترها یادآوری شود. در جامعه کره، اندک تفاوت سنی، حتی در حد یک سال، موجب احترام جوان‌تر به مسن‌تر می‌شود (آرگوئل، ۲۰۰۰: ۴۹). با توجه به توضیحات یاد شده، کاربرد هر یک از چهار سبک ادب مرسوم در کره معاصر، در زیر آورده می‌شود. باید در نظر داشت که گرچه مردم کره به کاربرد سبک‌های چهارگانه ارجح می‌نهند، بین این سبک‌ها به طور کامل مرز روشن و مشخصی وجود ندارد و در نتیجه، آمیختگی و اشتراک کاربردی آنها تا حدی عادی و مرسوم است.

۱. سبک رسمی:

- در پخش خبرهای رادیو، تلویزیون و دیگر رسانه‌ها، مراسم رسمی، مصاحبه شغلی، سخنرانی‌ها، اطلاعیه‌ها، تدریس در کلاس استفاده می‌شود.
- در کتاب‌های درسی کودکان، آگهی‌های تبلیغاتی و نامه‌های رسمی به کار گرفته می‌شود.
- در دستورات راهنمایی و رانندگی و سؤالات امتحانی به کار می‌رود.

۲. سبک مؤدبانه که القاکننده لحن ملایم و آرام است:

- اغلب با گونه رسمی، جز در پخش خبر، آمیخته می‌شود. پخش خبر فقط به صورت رسمی است.

- در گفتگوهای روزمره هم با آشنایان و هم با بیگانگان (بدون توجه به سن و مقام اجتماعی آنان به استثنای بچه‌ها) کاربرد دارد. برای ارتباط با کودکان از سبک‌های ۳ و ۴ استفاده می‌شود.
۳. سبک صمیمی که لحن ملایم و خودمانی را القا می‌کند و از این نظر نزدیک به سبک مؤدبانه احساس می‌شود:

- در بین کودکان یا بزرگسالان و در گفتگو با کودکان به کار می‌رود.
- با دوستان نزدیک، مطابق توافق دوجانبه برای دوستی نزدیک و با خواهر و برادر بزرگتر یا کوچکتر استفاده می‌شود.

- با پدر و مادری که به نزدیکی و صمیمیت بین اعضای خانواده بیش از «احترام» ارزش قائلند کاربرد دارد.

۴. سبک ساده:

- اغلب با سبک صمیمی آمیخته می‌شود.
- در تماس با کودکان و در بین دوستان خیلی نزدیک و همسن به کار می‌رود.
- می‌توان از آن با پدر و مادر یا خواهر و برادر با احتیاط استفاده کرد.

درجات ادب در زبان فارسی

همه سبک‌های یادشده ادب و احترام در زبان کره‌ای دارای مصداق‌های بارز در زبان فارسی هستند، اما می‌توان گفت که در آثار موجود، زبان فارسی بر اساس معیارهای ادب و احترام بررسی و سطح‌بندی نشده است و عنوان‌های یکدست و پذیرفته ندارد. مطالعه زبان فارسی در این جهت، بیشتر ناظر به بافت، گونه‌های اجتماعی و انواع کاربردی است که یک مورد آن را ابوالحسن نجفی (نجفی ۱۳۷۸: ۶)، تحت عنوان «مراتب زبان» انجام داده است. انواع کاربردی زبان در منبع یاد شده را می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

زبان نوشتار

۱. زبان ادبی: ادبی مهجور، ادبی متداول، ادبی مصنوع.
 ۲. زبان رسمی: زبان مهذب، زبان علمی، تخصصی و حرفه‌ای، زبان اداری، قضایی و تجاری
- زبان معیار (مشترک میان زبان نوشتار و زبان گفتار).

زبان گفتار

۱. زبان روزمره
 ۲. زبان عامیانه: الف. زبان عامیانه در معنای متداول ب. زبان جاهلی / لاتی / چاله‌میدانی
- به طوری که اشاره شد، این تقسیم‌بندی کارآیی لازم را برای بیان درجات ادب و احترام ندارد، ولی به نظر می‌رسد گونه رسمی و معیار مناسب‌ترین گونه برای نشان دادن ادب زبانی به شمار می‌رود. به طور کلی می‌توان گفت هرچه به گونه‌های رسمی و معیار نزدیک‌تر شویم، فرایند حرمت‌گذاری با برجستگی بیشتری همراه می‌شود.
- مدرسی (مدرسی، ۱۳۶۸: ۱۹۷-۱۸۵) به بررسی دقیق سبک‌های زبانی یا گونه‌های موقعیتی زبان فارسی، طبقه‌بندی سبک‌ها و عوامل مؤثر در انتخاب گونه سبکی مناسب پرداخته است. این بررسی همچنین در بردارنده نظر هاج در مورد برخورداری زبان فارسی از چهار سبک رسمی محترمانه، رسمی عادی، محتاطانه و محاوره‌ای است.
- سمیعی (سمیعی، ۱۳۸۶: ۴۴-۷۱) نیز ضمن پرداختن به گونه‌های کاربردی زبان، آراستگی، شیوایی و پرورده بودن زبان معیار در روابط اجتماعی و فرهنگی را به خوبی آشکار می‌کند. این ویژگی‌ها را می‌توان با معیارهای ادب مرتبط و هماهنگ یافت. با این همه، ما را از طرح مسائل ادب و احترام به صورت اختصاصی بی‌نیاز نمی‌کند.
- بی‌من (بی‌من، ۱۳۸۱: ۱۳۷-۱۸۱) به بحث درباره فارسی معیار و تفاوت‌های سبکی زبان

فارسی از منظر نظام صوتی این زبان پرداخته و به تحقیقات مؤلفان و محققان متعددی اشاره کرده است، اما در این بررسی نیز، طبقه‌بندی درجات ادب بر اساس ساختارهای زبانی همچون کره‌ای دیده نمی‌شود.

میان سبک‌های ادب و احترام در زبان‌های کره‌ای و فارسی هماهنگی و برابری محتوایی وجود دارد، اما دو تفاوت مهم زیر بین این دو زبان شایان توجه است:

زبان فارسی برخلاف کره‌ای دارای دو گونه متفاوت نوشتاری و گفتاری است که به کارگیری نشانه‌های ادب در هر دو گونه ضرورت و اهمیت دارد. در زبان فارسی سبک فرامؤدبانه‌ای وجود دارد که می‌توان آن را سبک تکریمی نامید. سبک تکریمی، بیش از همه، نشان‌دهنده بالاترین درجه احترام نسبت به انبیاء الهی، به‌ویژه پیامبر گرامی اسلام و خاندان ایشان از جمله امامان معصوم، امام‌زادگان، همچنین شخصیت‌ها و بزرگان دینی است که با عناوین و عبارات‌های دعایی خاص بیان می‌شود، مانند حضرت‌امیرالمؤمنین، علی علیه‌السلام.

نشانه‌های ادب در زبان کره‌ای

نشانه‌های ادب در زبان کره‌ای اغلب از پسوندهای فعلی و عناصر غیرفعلی تشکیل می‌شوند و از نظر هومین سون (هومین سون، ۲۰۰۶: ۱۳۳-۱۴۴)، به گروه‌های زیر قابل تقسیم‌اند:

۱. پسوندهای فعلی احترام به مخاطب؛
۲. پسوند فعلی احترام به سوم شخص؛
۳. افعال احترام به سوم شخص در حالت فاعلی؛
۴. افعال احترام به سوم شخص در حالت مفعولی؛
۵. اسم‌های ویژه احترام.

پسوندهای فعلی احترام به مخاطب - نشانه‌های احترام در زبان کره‌ای اغلب به مقوله‌های دستوری تعلق دارند که به طور نظام‌مند در دو بعد متفاوت ظاهر می‌شوند: بعد گوینده - مخاطب یا دوم شخص و بعد گوینده - سوم شخص. نشانه‌های احترام مخاطب نماینده حرمت‌گذاری گوینده نسبت به مخاطب است و شامل پسوندهای ویژه احترام در هر نوع جمله می‌شود. جمله در زبان کره‌ای به چهار نوع اظهاری، استفهامی، پیشنهادی و امری تقسیم می‌شود (هومین سون، ۲۰۰۶: ۱۳۳). در جدول صفحه بعد، پسوندهای احترام به مخاطب برای هر یک از چهار سبک و در انواع جمله‌ها آورده شده‌اند:

ساده	صمیمی	مؤدبانه	رسمی	سبک / نوع جمله
-(nū)nda	-õ/-a	-öyo/-ayo	-(sü)mnida	اظهاری
-(ü)ni	-õ/-a	-öyo/-ayo	-(sü)mnikka	استفهامی
-cha/-ja	-õ/-a	-öyo/-ayo	-(ü)sipsida	پیشنهادی
-öra/-ara	-õ/-a	-öyo/-ayo	-(ü)sipsio	امری

پسوندهایی که دارای جزء محصور در پرانتزند، بعد از همخوان با جزء داخل پرانتز به کار می‌روند. این جزء بعد از واکه حذف می‌شود. پسوندهای دیگر دارای صورت دوگانه‌اند که کاربرد هر کدام بستگی به وضعیت واکی ستاک فعل دارد.

۲. پسوند فعلی احترام به سوم شخص - احترام به سوم شخص منعکس‌کننده احترام گوینده نسبت به هرکس غیر از خود و مخاطب با پسوند (ü)si - است. این احترام در حالت فاعلی سبک رسمی با افزودن üsi - پس از ستاک مختوم به همخوان و با آوردن si - پس از ستاک مختوم به واکه نشان داده می‌شود. سه جمله اظهاری زیر کاربرد پسوندهای احترام نسبت به مخاطب و سوم شخص در سبک‌های ساده و رسمی را نشان می‌دهند:

1. Minho-ga taehak-e onda

مین‌هو به دانشگاه می‌آید. (خطاب دوست مین‌هو به دوست همسن و مشترک)

2. naui aboji-kkesö taehak-e osinda

پدرم به دانشگاه می‌آیند. (خطاب دانشجو به دوست کوچکتر خود)

3. choui aboji-kkesö taehak- e osimnida

پدرم به دانشگاه می‌آیند. (خطاب دانشجو به استاد)

در سه جمله بالا، aboji به معنی پدر، ga نشانه اسم در حالت فاعلی، e حرف اضافه و o در واژه آخر که فعل است، ستاک حال از مصدر oda «آمدن» است. kkesö نشانه احترام به پدر است و ضمیر ملکی من با naui و choui که درجات متفاوتی از ادب را می‌رسانند، مشخص می‌شود.

در جمله شماره ۱، فعل onda نماینده سبک ساده است که از ستاک o + پسوند سبک ساده یعنی nda تشکیل می‌شود. جمله شماره ۲ نیز به سبک ساده است، چون مخاطب گوینده دوست کوچکتر وی است و به پسوند احترام مخاطب نیاز نیست. در فعل این جمله که با

فعل جمله شماره ۱ یکسان است از پسوند احترام si- برای سوم شخص استفاده می‌شود، زیرا مورد اشاره گوینده در این جمله «پدر» و احترام کامل به او از جانب فرزند واجب است. جمله شماره ۳ به سبک رسمی است و فعل یعنی osimnida از سه جزء تشکیل می‌شود: o ستاک حال، si نشانه احترام به سوم شخص که در این جا «پدر» و mnida نشانه احترام به مخاطب که «استاد» است.

در مثال‌های بالا، هر جمله حاوی یک مخاطب و یک سوم شخص است اما ممکن است شخص واحدی در یک جمله هم نقش مخاطب و هم نقش سوم شخص را داشته باشد. برای مثال اگر دانشجویی از استادش بپرسد:

کجا تشریف می‌برید؟ ödi kasimnikka? «استاد» هم مخاطب محسوب می‌شود و هم سوم شخص. در جمله کره‌ای بالا، واژه اول، پرسش‌واژه به معنی «کجا» و واژه دوم، فعل آن است. در فعل، ka (در سمت چپ کلمه) ستاک حال از مصدر kada به معنی «رفتن» گرفته شده است. از پسوند si برای استاد به منزله سوم شخص و از پسوند mnikka باز هم برای استاد، اما به مثابه مخاطب استفاده شده است. پسوند یاد شده نشانه سبک رسمی در جمله‌های پرستی به‌شمار می‌رود.

قابل ذکر است که در زبان کره‌ای به مجموعه پسوندهایی که در سبک‌های چهارگانه برای نشان دادن ادب و احترام به کار می‌روند، نشانه‌های احترام گفته می‌شود. به سبک‌های اول و دوم یعنی رسمی و مؤدبانه سبک‌های با احترام می‌گویند. این دو سبک در کره‌ای chondaen-mal یعنی زبان احترام بزرگ = «سبک با احترام» نام دارند. سبک‌های سوم و چهارم، یعنی صمیمی و ساده، سبک‌های بی احترام شناخته می‌شوند. این دو سبک در کره‌ای pan mal به زبان نیمه یا ناقص = «سبک بی احترام» معروفند. بنابراین، ممکن است چنین تصور شود که گونه‌های «بی احترام» واقعاً غیرمؤدبانه و غیر محترمانه‌اند، اما این سبک‌ها نباید دور از ادب و فاقد احترام تلقی شوند. در حقیقت، سبک‌های «صمیمی» و «ساده» فاقد احترام ویژه‌ای هستند که در سبک‌های اول و دوم یعنی «رسمی» و «مؤدبانه» احساس می‌شود.

۳. افعال احترام به سوم شخص در حالت فاعلی - نشانه‌های ادب که برای سوم شخص به کار می‌رود به دو بخش نشانه‌های فاعلی (برای سوم شخص وقتی که در حالت فاعلی است) و نشانه‌های مفعولی (برای سوم شخص وقتی که در حالت مفعولی است) تقسیم می‌شوند. فهرست زیر شامل تعدادی از افعال عادی کره‌ای است که هر کدام قرینه مؤدبانه دارند. صورت

مؤدبانه برای نشان دادن ادب نسبت به سوم شخص در حالت فاعلی به کار می‌رود. در تمام این افعال که تعدادشان محدود است از عنصر احترام si استفاده شده است:

فعل عادی در کره‌ای	فعل مؤدبانه در کره‌ای	فعل عادی در فارسی
mökta	tu-sida, chapsu-sida	خوردن
chada	chumu-sida	خوابیدن
chukta	toraga-sida	مردن
itta	kye-sida	ماندن

مثال: Minho-ga chamnida مین هو می خوابد. Aboji-kkesö chumusimnida پدر می خوابند.

علاوه بر افعال ویژه احترام نسبت به سوم شخص، از عنصر احترام si برای تبدیل فعل عادی به فعل مؤدبانه استفاده می‌شود. برای این منظور کافی است که این عنصر بین ستاک و نشانه مصدر قرار گیرد:

فعل عادی در کره‌ای	فعل مؤدبانه در کره‌ای	فعل عادی در فارسی
ha-da	ha-sida	انجام دادن
ka-da	ka-sida	رفتن
sa-da	sa-sida	خریدن
yeppü-da	yeppü-sida	قشنگ بودن

۴. افعال احترام به سوم شخص در حالت مفعولی - این گروه شامل تعداد کمی از افعال دوگانه می‌شود که هرکدام دارای یک صورت عادی و یک قرینه مؤدبانه برای سوم شخص است:

فعل عادی در کره‌ای	فعل مؤدبانه در کره‌ای	فعل عادی در فارسی
chuda	türida	دادن
poda	poeppta	دیدن
mutta	yötchupta	پرسیدن
mal hada	malssüm türida	گفتن

مثال: من شما را می‌بینم. («شما» از «من» کوچک‌تر است). nanūn nōrūl ponda

استاد شما را می‌بیند. («شما» از «من» بزرگ‌تر است).

sōnsaengnim-kkessō tangsinōl poepsimnida

در مقایسه با زبان کره‌ای، زبان فارسی برای ابراز ادب نسبت به سوم شخص به شکل‌های زیر از افعال استفاده می‌کند:

الف - گروه کوچکی از افعال هم دارای فعل فروتنانه با فاعل اول شخص‌اند و بر فروتنی و تنزل جایگاه گوینده دلالت دارند و هم دارای فعل مؤدبانه با فاعل سوم شخص هستند و با ارتقا و بزرگداشت سوم شخص همراه‌اند. (هم افعال فروتنانه و هم مؤدبانه با فاعل دوم شخص نیز به کار می‌روند):

فعل عادی	فعل فروتنانه با فاعل اول شخص	فعل مؤدبانه با فاعل سوم شخص
آمدن	خدمت رسیدن، شرفیاب شدن	تشریف آوردن، تشریف‌فرما شدن، سرافراز فرمودن، قدم رنجه فرمودن، حضور یافتن
دادن	تقدیم کردن	لطف کردن، مرحمت کردن، محبت کردن، لطف فرمودن، مرحمت فرمودن، محبت فرمودن
گفتن	عرض کردن	فرمودن

ب - گروه دیگری از افعال که تعدادشان بیشتر است فاقد صورت‌های فروتنانه برای گوینده اول شخص‌اند و قرینه‌های ادب با فاعل سوم شخص دارند (این افعال با فاعل دوم شخص نیز به کار می‌روند). به طوری که ملاحظه می‌شود، نمونه‌های داده شده بر درجات متفاوتی از ادب دلالت دارند:

فعل عادی	فعل مؤدبانه با فاعل سوم شخص
دیدن	ملاحظه کردن، رؤیت کردن، ملاحظه فرمودن، رؤیت فرمودن
نوشتن	مرقوم نمودن، مرقوم فرمودن
خوردن	میل کردن، میل فرمودن، تناول کردن، تناول فرمودن
ماندن	تشریف داشتن
فرستادن	ارسال داشتن، ارسال کردن، ارسال نمودن، ارسال فرمودن
شنیدن	استماع فرمودن

پ - شناسه‌های دوم شخص جمع و سوم شخص جمع افعال در فارسی برای نشان دادن ادب نسبت به یک نفر به کار می‌روند. کاربرد شناسه‌های جمع را می‌توان به لحاظ معنایی با کاربرد پسوند احترام (u)si مشابه دانست. با این تفاوت که (u)si در کره‌ای فقط برای سوم شخص در حالت فاعلی سبک رسمی به کار می‌رود، اما حرمت‌گذاری فارسی به کمک این شناسه‌ها قاعده‌ای همگانی است و در مورد کلیه افعال و در همه زمان‌ها صدق می‌کند:

پدر، شما خسته می‌شوید.	بچه، تو خسته می‌شوی.
آقا به اداره می‌روند.	بچه به مدرسه می‌رود.
مهمانان هنوز نیامده‌اند.	پسرم هنوز نیامده است.
استاد نزدیک پنجره نشسته بودند.	دخترم نزدیک پنجره نشسته بود.

ت - صورت امر «فرمودن» به منزله قرینه مؤدبانه تعدادی از افعال به کار می‌رود و به‌ویژه در گونه گفتاری به صورت جمع بسیار فعال است. از این فعل اغلب به مثابه دعوت مؤدبانه از کسی برای انجام کاری استفاده می‌شود. از جمله به جای این افعال: بیایید، بروید، داخل شوید، خارج شوید، بخورید، بنوشید، بنشینید، شروع کنید، بخوانید، بنویسید، جواب بدهید، بگیرد. لازمه استفاده از «بفرمایید» به جای هر یک از افعال یاد شده، وجود بافت و موقعیت مناسب است و در صورتی که چنین موقعیتی وجود نداشته باشد، این واژه بی‌معنی خواهد بود. برای مثال در سه موقعیت زیر، سه معنی متفاوت و مشخص از «بفرمایید» مستفاد می‌شود:

- «بفرمایید» به ارباب رجوع، ضمن اشاره به صندلی با دست یا با سر = روی صندلی بنشینید.
 - «بفرمایید» به ارباب رجوع، بدون اشاره به صندلی و با نگاه مستقیم به او = حرفتان را بزنید.
 - «بفرمایید» به ارباب رجوع، توأم با عصبانیت در پایان یک بحث = بحث کافی است. از اتاق خارج شوید.

ث - از صورت امر «بفرمایید» گاهی قبل از یک فعل امر دیگر استفاده می‌شود و میزان ادب فعل امر نسبت به مخاطب را افزایش می‌دهد: بفرمایید بنشینید، بفرمایید بخوانید، بفرمایید بنویسید.

ج - مصدر «نمودن» هم مانند «فرمودن» در تعدادی از افعال مرکب، بیشتر در گونه نوشتاری، به جای «کردن» به کار رفته به آن نقش مؤدبانه می‌بخشد، اما درجه ادب آن از «فرمودن» کمتر است به این ترتیب، سه مصدر «کردن»، «نمودن» و «فرمودن» بر سه سطح عادی، مؤدبانه و بسیار مؤدبانه دلالت دارند. توضیح این که «نمودن» در شکل منفی امر کم کاربرد است:

عادی	مؤدبانه	بسیار مؤدبانه
توجه کردن	توجه نمودن	توجه فرمودن
خودداری کردن	خودداری نمودن	خودداری فرمودن
استفاده کردن	استفاده نمودن	استفاده فرمودن
صورت‌های منفی:		
توجه کردن	توجه نکنید	توجه نفرمایید
خودداری کردن	خودداری نکنید	خودداری نفرمایید
استفاده کردن	استفاده نکنید	استفاده نفرمایید

۵. اسم‌های ویژهٔ ادب - علاوه بر افعال، تعدادی از اسم‌های کره‌ای نیز به شکل جفت‌های عادی - مؤدبانه به کار می‌روند که نمونه‌های زیر از آن جمله‌اند:

واژهٔ عادی در فارسی	واژهٔ مؤدبانه در کره‌ای	واژهٔ عادی در کره‌ای
وعدهٔ غذا	chinji	pap
اسم	sõngham/chonham	irüm
کلمات	malssüm	mal
خانه	taek	chip
بیماری	pyõnghwan	pyõng
شخص	pun	myõng/saram
روز تولد	saengsi	saengil
سن	yõnse	nai

در زبان فارسی نیز جفت‌های عادی / مؤدبانهٔ مشابه وجود دارد:

واژهٔ مؤدبانه	واژهٔ عادی	واژهٔ مؤدبانه	واژهٔ عادی
ابوی	پدر	وفات، رحلت	مرگ
اخوی	برادر	اطلاع، استحضار	خبر

بعضی واژه‌های فارسی دارای دو صورت مؤدبانه برای مخاطب و اشخاص دیگرند که یکی با پایین آوردن و تنزل جایگاه و دیگری با ارتقا و بالا بردن دیگری ملازم است:

واژهٔ عادی	واژهٔ فروتنانه (کوچک شدن گوینده)	واژهٔ مؤدبانه (بزرگ شدن دیگران)
خانه	کلبه، کلبهٔ درویشی	دولت‌سرا
حرف	عرض	فرمایش
فرزند	بنده‌زاده	آقا‌زاده

نتیجه‌گیری

زبان‌های فارسی و کره‌ای، گرچه به خانواده‌های زبانی متفاوتی تعلق دارند، دارای وجوه مشترک فراوان در پدیده جهانی ادب هستند که ریشه در زمینه‌های تاریخی، اجتماعی و فرهنگی دارد. نظام‌های طبقاتی و آیین کنفوسیوس در کره از عوامل مؤثر در پیدایش ادب زبانی در این کشور دانسته می‌شود. مشابهت‌های تاریخی بین ایران و کره، و حضور فرهنگ اسلامی در ایران که بر رعایت ادب و احترام نسبت به بزرگان و بزرگ‌تران تأکید می‌کند از موارد عمده آن به شمار می‌روند.

ابراز ادب و احترام در زبان کره‌ای با نظامی پیچیده و گسترده مرکب از هفت سبک همراه است که امروزه به سادگی گراییده و در چهار سبک رسمی، نیمه‌رسمی، صمیمی و ساده خلاصه می‌شود. در کره‌ای معاصر، مجموعه نشانه‌های ادب به صورت پسوندهای فعلی ویژه مخاطب و پسوند فعلی ویژه سوم شخص در حالت فاعلی ظاهر می‌شوند و کاربرد آنها در مورد همه افعال این زبان در چهار سبک یاد شده الزامی است. ضمائر، صفات و اسامی نیز از نظر ادب و احترام در چهار حالت صرف می‌شوند. از این گذشته، در زبان کره‌ای افعال و اسم‌های معینی به احترام نسبت به مخاطب و سوم شخص اختصاص و برخی بر فروتنی گوینده دلالت دارند.

زبان فارسی، همچون کره‌ای، از نشانه‌های ادب به وفور برخوردار است، اما پسوندهای قاعده‌مند حرمت‌گذاری اغلب به شناسه دوم شخص و سوم شخص جمع محدود می‌شوند که در مورد شخص مفرد به کار می‌روند. افعال، ضمائر و اسم‌ها نیز دارای قرینه‌های مؤدبانه زیادی هستند، اما اغلب با درجات متفاوتی از ادب زبانی همراهند. نقش «فرمودن» در ساختارهای مؤدبانه زبان فارسی بسیار کلیدی است. به‌طور کلی، فارسی و کره‌ای از حیث پسوندهای فعلی، عناصر واژگانی و دیگر نشانه‌های ادب از غنای بسیار و پیچیدگی فراوان بهره دارند، اما تفاوت‌های زیر در دو زبان برجستگی بیشتری نشان می‌دهد:

در فرهنگ و زبان کره‌ای رعایت احترام نسبت به بزرگتر، ولو با تفاوت سنی مختصر، امری واجب شمرده و توجه زیادی به آن مبذول می‌شود.

۲. در زبان کره‌ای، برخلاف فارسی، اسم، ضمیر و صفت در حالت‌های چهارگانه ادب صرف می‌شوند.

۳. فرایند ادب در زبان کره‌ای بیش از زبان فارسی شکل پیچیده دستوری، ضابطه‌مند و الزامی دارد.

منابع

- بی من، و. (۱۳۸۱) *زبان، منزلت و قدرت در ایران*، ترجمه رضا ذوقدار مقدم. تهران: نشر نی.
- پیرنیا، ح. (۱۳۸۰) *ایران قدیم یا تاریخ مختصر ایران تا انقراض ساسانیان*، تهران: وزارت معارف.
- سمیعی گیلانی، ا. (۱۳۸۱) نگارش و ویرایش، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- صفا مقدم، ا. (۱۳۶۶) «برنامه‌ریزی و پاکسازی زبان در کره جنوبی»، در *نامه فرهنگستان*، دوره سوم، شماره دوم، صص ۱۲-۱۴.
- _____ (۱۳۶۶) «دانشگاه هنکوک، پایگاه زبان فارسی در کره جنوبی»، در *نامه پارسی*، دوره دوم، شماره دوم، صص ۲۸-۰۶.
- _____ (۱۳۸۰) «نگاه تطبیقی بر زبان‌های کره‌ای و فارسی»، در *فصلنامه فرهنگ*، دوره چهاردهم، شماره اول و دوم، صص ۱۵-۱۵.
- فخر روحانی، م. (۱۳۸۲) *کتاب‌برداری ادوات تکریم در گفت‌وگوهای دینی فارسی معاصر*، پایان‌نامه دکتری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران.
- مدرسی، ی. (۱۳۶۸) *درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان*، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.
- _____ (۱۳۸۱) «تحول نشانگرهای قدرت و ادب در فرهنگ ایرانی و زبان فارسی»، سمینار بین‌المللی ایران و اسلام: فرهنگ و فولکلور، ژاپن: دانشگاه اوساگا.
- نجفی، ا. (۱۳۶۸) *گونه‌های زبان فارسی*، تهران: انتشارات نیلوفر.
- وحیدیان کامکار، ت. آذر (۱۳۵۲) «فارسی مؤدبانه»، در *ماهنامه ویسمن*، دوره اول، شماره چهارم، صص ۴۲-۱۸.
- Argüelles, A. & Kim, J. (2000) *A Historical Literary and Cultural Approach to the Korean Language*, Seoul: Hollym International Corporation.
- Brown, P. & Levinson, C. (1987) *Politeness: Some Universals in Language Usage*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Eelen, G. (2001) *A Critique of Politeness Theories*, Manchester: Jerome Publishing.
- Hodge, C. (1957) "Some Aspects of Persian Style", in *Language*, Vol. 33(33): 335-59.
- Sohn, H. (2006) *Korean Language in Culture and Society*, Hawai'i: University of Hawai'i Press.
- Vincent, M. & Yeon, J. (2003) *Teach Yourself Korean*, London: Hodder Arnold.
- Watts, R. J. (2004) *Politeness*, Cambridge: Cambridge University Press.

